

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)
SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)
SSN Paweł Wiliński

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie **M. M.**

wnioskodawcy o zadośćuczynienie,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 11 września 2025 r.,
kasacji wniesionej przez prokuratora
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 30 października 2024 r., sygn. akt II AKa 186/24,
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie
z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. akt III Ko 855/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania.**

[J.J.]

Eugeniusz Wildowicz Dariusz Świecki Paweł Wiliński

UZASADNIENIE

M.M. został zatrzymany w dniu 2 grudnia 2014 r. pod zarzutem popełnienia przestępstwa z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., a następnie na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 4 grudnia 2014 r., sygn. akt III K 16/16, zastosowano wobec niego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy. Tymczasowe aresztowanie przedłużano następnie do momentu wydania przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w dniu 3 sierpnia 2016 r. (sygn. akt III K 42/17) wyroku, którym postępowanie karne wobec oskarżonego umorzono z powodu przedawnienia karalności, po uprzednim ustaleniu, że zarzucany mu czyn stanowił podżeganie do wymuszenia rozbójniczego. Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z dnia 17 grudnia 2020 r., ten wyrok utrzymał w mocy.

W dniu 17 grudnia 2021 r. M.M. wystąpił z wnioskiem o zasądzenie na jego rzecz 119.866,75 zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę oraz 400.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłe z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 4 grudnia 2014 r. do dnia 3 sierpnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie, wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2024 r., sygn. akt III Ko 855/21, ten wniosek oddalił.

Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów: art. 552 § 2 k.p.k., 553a k.p.k., 445 k.c. i 361 k.c., a także błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Podnosząc powyższe, wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, wyrokiem z dnia 30 października 2024 r., sygn. akt II AKa 186/24:

- zmienił część punktu I wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie w ten sposób, że zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M.M. kwotę 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowania w okresie od 2 grudnia 2014 r. do 3 sierpnia 2016 r. w sprawie III K 16/16 Sądu Okręgowego

w Szczecinie, z ustawowymi odsetkami od dnia 30 października 2024 r. do dnia zapłaty;

2. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie w części dotyczącej oddalenia wniosku o odszkodowanie w sprawie III K 16/16 Sądu Okręgowego w Szczecinie i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

Prokurator Okręgowy w Szczecinie wniósł kasację od wyroku Sądu odwoławczego, zaskarżając go co do pkt 1 na niekorzyść M.M., zarzucając:

„1. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci art. 7 k.p.k., art. 167 k.p.k., art. 410 k.p.k. w zw. z art. 552 § 1 i 4 k.p.k. poprzez zaniechanie przeprowadzenia przez Sąd odwoławczy dowodów: z dokumentacji lekarskiej i dotyczącej odbywania tymczasowego aresztowania ze wszystkich aresztów śledczych, w których przebywał M.M. na okoliczność ustalenia jego stanu zdrowia, możliwości leczenia w warunkach aresztu i poza nim, dokumentacji z akt postępowania Sądu Okręgowego w Szczecinie o sygn.: III K 42/17 na okoliczność faktycznie stosowanych wobec wnioskodawcy obostrzeń wynikających ze stosowania wobec niego środka zapobiegawczego, dokumentów z akt sprawy Sądu Okręgowego w Szczecinie o sygn. III K 47/21 w postaci: dokumentacji lekarskiej M.M. z okresu jego tymczasowego aresztowania w wyżej wskazanej sprawie oraz dotyczącej okresu jego leczenia od 4 sierpnia 2018 r., zawnioskowanych przez pełnomocnika wnioskodawcy, z przesłuchania wnioskodawcy na okoliczność ewentualnie doznanego przez niego cierpienia i skutków stosowania tymczasowego aresztowania dla jego zdrowia psychicznego i fizycznego, a w efekcie oparcie rozstrzygnięcia w zakresie zasądzenia zadośćuczynienia bez przeprowadzenia wszystkich możliwych i koniecznych do przeprowadzenia dowodów na okoliczność krzywdy doznanej przez wnioskodawcę i sprzecznie z zasadami doświadczenia życiowego, wskazaniem wiedzy i prawidłowego rozumowania, co skutkowało nieuzasadnionym przyjęciem przez Sąd odwoławczy, że niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, pomimo jego całkowitego zaliczenia na poczet wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej w innej sprawie, wywołało u M.M. krzywdę, dla której odpowiednie zadośćuczynienie

stanowi połowa kwoty, jaka przypadałaby wnioskodawcy, gdyby w ogóle nie doszło do zaliczenia tymczasowego aresztowania na karę pozbawienia wolności, a w konsekwencji niezasadnego zastosowania art. 552 § 1 i 4 k.p.k. i zasądzenia zadośćuczynienia na rzecz wnioskodawcy,

2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. w zw. z art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. zw. z art. 552 § 1 i 4 k.p.k. poprzez dokonanie nierzetelnej kontroli instancyjnej przez Sąd odwoławczy, wyrażający się brakiem wnikliwej i kompletnej merytorycznej analizy podniesionej w nich argumentacji, w kontekście całości zgromadzonego w toku postępowania materiału dowodowego, ocenionego stosownie do wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, jak również braków tegoż postępowania oraz ograniczeniem się w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego do twierdzeń lakonicznych, ogólnikowych i powierzchownych, bez przeprowadzenia dokładnej analizy przesłanek, na których zostały oparte, przez co zostały naruszone zasady odnoszące się do jakości i prawidłowości kontroli apelacyjnej, co skutkowało niezasadną zmianą prawidłowego wyroku Sądu I instancji poprzez zasądzenie na rzecz M.M. zadośćuczynienia w kwocie 50.000 zł,

3. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, mające wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie przepisów art. 552 § 1 i 4 k.p.k. i art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. oraz 457 § 3 k.p.k. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie w toku rozpoznawania zarzutów apelacyjnych, przejawiające się w nienależytym rozważeniu przez Sąd odwoławczy okoliczności wpływających na prawidłową ocenę rozmiaru krzywdy, jakiej miał doznać wnioskodawca z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, co doprowadziło w konsekwencji do zmiany wyroku Sądu I instancji i zasądzenia przez Sąd odwoławczy kwoty zadośćuczynienia w wysokości 50.000 zł, podczas gdy w realiach przedmiotowej sprawy krzywda została w całości zrekompensowana poprzez zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w innej sprawie i roszczenie o zasądzenie zadośćuczynienia z tego tytułu winno być w całości oddalone.”

Podnosząc powyższe, prokurator wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w zakresie

rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie, bowiem zasadne okazały się podniesione w niej zarzuty rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego i materialnego, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, którym Sąd odwoławczy zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w kwocie 50.000 zł.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem skarżącego, że brak było podstaw do uwzględnienia żądania apelującego i zasądzenia na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienia bez uprzedniego przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego i niebudzącego wątpliwości ustalenia czy w wyniku zastosowania tymczasowego aresztowania wnioskodawca istotnie doznał krzywdy, jeśli tak, to na czym ta krzywda polegała, jakiego była rozmiaru, oraz czy - pomimo całkowitego zaliczenia tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności w innej sprawie - krzywda ta nie została w całości zrekompensowana.

Wprawdzie wnioskodawca, choć to na nim ciążył obowiązek wykazania zarówno zaistnienia szkody i krzywdy, jak również ich rozmiarów, nie podjął w gruncie rzeczy żadnej aktywności, bo - pomimo wielokrotnie ponawianych wezwań - nie stawiał się na rozprawie przed Sądem pierwszej instancji i nie złożył zeznań, nie zwalniało to jednak orzekających w sprawie Sądów od działania z urzędu. O ile jeszcze postąpienie Sądu pierwszej instancji, który po wprowadzeniu do podstawy dowodowej w trybie art. 405 § 2 k.p.k. dokumentów dołączonych do wniosku oraz zgromadzonych w aktach sprawy III K 42/17, uznał że sprawa dojrzała do merytorycznego rozpoznania, jest – w perspektywie wydanego orzeczenia – zrozumiałe, to nie można tego powiedzieć o postąpieniu Sądu odwoławczego, który na podstawie tego samego materiału dowodowego, bez pogłębionej jego analizy i oceny zasądził na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienie w wysokości 50.000 zł.

Konieczne było wszechstronne przeanalizowanie i dokonanie wnikliwej, zgodnej z art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. oceny dowodów, o jakich mowa w pierwszym zarzucie kasacji, a więc w szczególności dokumentacji lekarskiej wnioskodawcy ze

wszystkich aresztów śledczych z okresu stosowania wobec niego aresztu tymczasowego oraz dotyczącej jego leczenia po dniu 4 sierpnia 2018 r. (zawnioskowanej przez pełnomocnika wnioskodawcy), celem ustalenia stanu jego zdrowia oraz możliwości leczenia w warunkach aresztu i poza nim, jak również dokumentacji z akt sprawy Sądu Okręgowego w Szczecinie, sygn. akt III K 42/17, celem ustalenia faktycznie stosowanych wobec wnioskodawcy obostrzeń wynikających z tymczasowego aresztowania (art. 223a § 1 k.k.w.). Niezbędne było też przesłuchanie wnioskodawcy w charakterze świadka, na okoliczność ewentualnie doznanych cierpień i skutków stosowania tymczasowego aresztowania dla jego zdrowia fizycznego i psychicznego. Bez tego, ustalenie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, że tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy w tej sprawie było niewątpliwie niesłuszne, toteż wynikała stąd krzywda, która nie została w całości zrekompensowana, jest istotnie dowolne.

Trzeba bowiem mieć na względzie, że orzekając w przedmiocie zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie sąd jest zobowiązany do ustalenia rzeczywistego rozmiaru krzywdy, do której doszło na skutek wykonania tego środka przymusu. Przy ustalaniu przez sąd - w ramach swobodnego uznania - wysokości zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną niewątpliwie niesłusznym tymczasowym aresztowaniem, należy brać pod uwagę wszystkie ustalone w sprawie okoliczności rzutujące na określenie rozmiaru krzywdy osoby aresztowanej, w tym jej sytuację faktyczno-prawną istniejącą w czasie stosowania tego środka zapobiegawczego. Krzywda doznana na skutek niesłusznego tymczasowego aresztowania musi być bowiem bezpośrednim następstwem orzeczenia tego środka i wynikać ściśle z faktu jego zastosowania.

Skoro jednak wnioskodawca w czasie całego okresu stosowania tymczasowego aresztowania równolegle odbywał karę pozbawienia wolności w innej sprawie, przy ustaleniu rozmiaru krzywdy sam element pozbawienia wolności nie powinien być uwzględniony, gdyż występował on niezależnie od stosowanego środka zapobiegawczego. Wobec tego na rozmiar wyrządzonej mu krzywdy rzutowały przede wszystkim okoliczności jego zatrzymania oraz dolegliwości wynikające z rygoru tymczasowego aresztowania.

Sąd odwoławczy temu, złożonemu zagadnieniu, poświęcił ledwie kilka zdań. Przy czym, jeśli chodzi o doznaną krzywdę, to jej źródłem miało być, zdaniem tego Sądu, wyłącznie zastosowanie izolacyjnego środka zapobiegawczego w trakcie leczenia i rehabilitacji wnioskodawcy na przerwie w karze. Jak bowiem stwierdzono w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku „Jest oczywiste, że stosowanie aresztu przerwało ten proces i stanowiło konkretną dolegliwość dla wnioskodawcy” (s. 4). Natomiast ani słowem Sąd ten nie wspomniał, co przemawiało za tym, że tak powstała krzywda, nie została jednak w całości zrekompensowana poprzez zaliczenie tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w innej sprawie. Tym bardziej, że jak trafnie wskazano w kasacji, Sąd odwoławczy zupełnie pominął, iż osadzonemu proponowano leczenie dostępne w ramach aresztu śledczego, a część tymczasowego aresztowania spędził on na oddziale szpitalnym Aresztu Śledczego w B.. Wnioskodawca wprawdzie nie godził się na leczenie w innej niż wskazana przez niego placówce służby zdrowia, lecz nie został pozbawiony opieki medycznej. Przeciwnie, został poddany szeregowi specjalistycznych badań, w tym badaniu rezonansem magnetycznym (k. 859 – 896 i 1402 akt III K 42/17 Sądu Okręgowego w Szczecinie). Ponadto, z opinii biegłych z Uniwersytetu Medycznego w P. z 3 listopada 2015 r. wynika, że przebywanie wnioskodawcy w areszcie śledczym nie zagrażało bezpośrednio jego życiu ani zdrowiu, toteż mógł on przebywać i być leczony w warunkach aresztu śledczego (k. 589 - 595). Dodać trzeba, że tymczasowo aresztowany nie ubiegał się o umożliwienie odbywania tymczasowego aresztowania pod nadzorem w odpowiednim zakładzie leczniczym, w trybie art. 260 k.p.k. Wymaga też podkreślenia, że niezwłocznie po osadzeniu wnioskodawcy w areszcie tymczasowym wprowadzono mu do wykonania pozostałą część tej kary, której wykonanie przerwano, udzielając mu przerwy w karze. To zaś oznacza m.in., że taki osadzony, co do zasady, korzysta z uprawnień skazanego, jedynie z obostrzeniami związanymi z tymczasowym aresztowaniem (art. 223a § 1 k.k.w.). Uwzględnienie powyższego pociągało za sobą konieczność zbadania czy wnioskodawca uzyskiwał widzenia z osobami bliskim, jak często, w jakiej formie, czy było to dla niego wystarczające, czy też powodowało u niego cierpienia psychiczne. Nie ustalono też czy wnioskodawcy w istotny sposób ograniczono kontakty telefoniczne oraz prawo do korespondencji.

Dodać ponadto należy, na co nie zwrócił już uwagi skarżący, że Sąd odwoławczy oczywiście błędnie zastosował w sprawie przepis art. 553a k.p.k. Przewidziany w tym przepisie mechanizm miarkowania odnosi się bowiem wyłącznie do należnego odszkodowania, nie obejmuje zaś zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 2017 r., V KK 104/17).

Wszystko to prowadzi do wniosku, że Sąd odwoławczy rażąco naruszył wskazane w zarzutach kasacji przepisy prawa procesowego i materialnego. Zaniechał bowiem przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego oraz wymaganej, wszechstronnej i wnikliwej analizy oraz oceny istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy dowodów

W konsekwencji, przyjęte za podstawę zaskarżonego orzeczenia ustalenie, że tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy, pomimo jego całkowitego zaliczenia na poczet kary pozbawienia wolności w innej sprawie, było niewątpliwie niesłuszne, a wynikała stąd krzywda nie została zrekompensowana, jest dowolne.

Należało też zgodzić się ze stanowiskiem skarżącego, że dokonana przez Sąd odwoławczy kontrola instancyjna wyroku nie była prawidłowa i rzetelna, a to oznacza, że zasadny był również drugi zarzut kasacji.

Dlatego Sąd Najwyższy, uwzględniając kasację, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, który ponownie rozpoznając apelację pełnomocnika wnioskodawcy będzie miał na względzie powyższe wskazania i uwagi.

W tej sytuacji bezprzedmiotowe stało się odnoszenie do zarzutu z pkt 3 kasacji, mającego charakter alternatywny, bo postawionego na wypadek stwierdzenia, że ustalenia Sądu pierwszej instancji były prawidłowe, toteż do zmiany tego wyroku doszło w wyniku naruszenia standardu odwoławczego.

Kierując się powyższymi względami, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

Eugeniusz Wildowicz

Dariusz Świecki

Paweł Wiliński

[WB]

[r.g.]

